

GLEDATI Z NOSOM

Senzorialno v gledališču

Neža Zore

238

Svet v novih preoblecak – ta, ki ga vsak dan lahko izkušamo drugače. Pa ga res? Sprva je nenavadno, ko začnemo doživljati ne samo skozi svoje oči, temveč skozi nos, usta, ušesa in kožo. Tolikokrat otopelo »opazujemo«, vendar v resnici ne opazujemo, kajti opazovati vsaj v svoji zamisli zahteva neko opreznost, zmožnost prilagoditve, predvsem pa budnost. Mednarodni znanstveno-umetniški simpozij *Senzorialno v gledališču: Na sledi vonjav v vsakdanjem življenju in onkraj njega*, ki je potekal v Vetrinjskem dvoru v Mariboru, se je posvečal prav budnosti vseh naših čutov, predvsem

Predavanje *Sledeč nosu: sledenje proizvodnje in posredovanja antropološkega znanja* Davida Howesa
(foto: Neža Zore, 2020)

pa s človeško zmožnostjo, da voha – z dimenzijo, ki je vsekakor prepogosto zanemarjana ne le v uprizoritvenih umetnostih, temveč na vseh področjih vsakdanjega življenja. Vonj je s svojimi negativnimi in pozitivnimi konotacijami pomemben člen raznolikosti dogajanj in okolja, ki pa ga redko obravnavamo samostojno kot pomemben člen naše predstave o svetu in o ljudeh, ki so njegovi nosilci.

Simpozij je potekal 15. in 16. oktobra 2020 kot spremljevalni program 55. Festivala Borštnikovega srečanja, v svojih tematsko povezanih predavanjih pa so svoja spoznanja in opažanja delili predstavniki različnih strok in ozadij, prav tako pa smo bile v potek simpozija poleg študentk Filozofske fakultete z Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo vključene tudi študentke dramaturgije in uprizoritvenih študij ter raziskovalna skupina z Akademije za glasbo, radio, film in televizijo. Poleg omenjenih fakultet sta bila organizatorja simpozija tudi Slovenski gledališki inštitut in Zavod Sensorium. Prvi dan je s temo *Gledališče čutov* najprej nastopil Enrique Vargas, sledila so mu predavanja Davida Howesa z naslovom *Sledeč nosu: sledenje proizvodnje in posredovanja antropološkega znanja*, Rajka Muršiča z naslovom *Med aisthēsis in colere: izvajanje vsakdana in improviziranje kulture* ter Tomaža Toporišiča z naslovom *Uprizarjanje senzorične liminalnosti*. Drugi dan je o temi »Vonj, samo vonj je dovolj za nas zveri!« – (politična) vloga vonja v času *avantgade* spregovorila Caro Verbeek, nato Barbara Orel o temi *Svet vonjav v slovenskih scenskih umetnostih*, sledili so Peter de Cupere s predavanjem z naslovom *Vohalni kontekst, koncept in olfaktorni transferji* ter Barbara Pia Jenič in Igor Areh s skupnim predavanjem z naslovom *Umetnost potopitve v dogajanje z vonji in senzorialnim gledališkim jezikom*. Po zasluženem odmoru je v

Z vzorci vonjav je Caro Verbeek popestrila svoje predavanje (foto: M. D., 2020)

zadnjem predavanju *Ubese dovalno oživljanje senzorialnega življenja skozi gibanje: senzobiografski sprehodi z umetniki v Ljubljani in Turkuju* spregovorila Helmi Järviluoma-Mäkelä. Sledila je sklepna diskusija, izmenjava mnenj med predavatelji in poslušalci. Kot omenjeno, je bil cilj simpozija raziskati področje vloge vonja v gledališču, s prisotnostjo strokovnjakov s področij antropologije, kulturologije in uprizoritvenih študij pa je bila tema osvetljena s celostnim pogledom in je daleč preseгла meje odra; predvsem je svojo vlogo odigralo harmonično dopolnjevanje umetniškega pogleda z akademskim – to lahko ilustriram s povzeto mislijo ene izmed predavateljic, Caro Verbeek, ki je izpostavila problem razmejitve med umetnostjo in izobraževanjem: »*Ko v svoje predavanje vključim uporabo čutil, ki niso vid, me slušatelji takoj dojemajo kot umetnico.*«

240

Antropološki pogled izhaja iz tistega, kar lahko uzre v namenski uprizoritvi in najde povezavo z vsakodnevnim življenjem. Kaj kmalu lahko opazimo, da je ideja našega umevanja sveta kritično omejena na naše vidno polje, zunaj njega pa je prazen prostor, odprt neskončnim možnostim doživljanja. Ne le muzeji in izobraževalne ustanove – zdi se, da naš horizont spoznanja temelji na tistem, kar lahko uzremo z očmi. Kljub temu smo ljudje brez zanikanja čutna bitja, in zato smo se sposobni zavedati vrzeli, ki nastanejo kot posledica izključno vidne zaznave. Zaradi takšnega samozavedanja je pot v prihodnost, ki bi vključevala v doživljanje vsa čutila, vsekakor mogoča. Čutni sprehod po Mariboru, ki je v sklopu simpozija potekal pod vodstvom Rajka Muršiča, nam je omogočil prav izkušnjo zavedanja svojih misli in zlasti svojega telesa v prostoru, v katerem se nahaja, na povsem nov način. Občutek hoje brez govorjenja z osredotočenostjo na vse čute vzbuja občutek zelo intenzivnega zavedanja trenutka tukaj in zdaj ter povezave s svojo fizično vpetostjo v dogajanje, kar je vsekakor stik, ki ga sodobnemu človeku čedalje bolj primanjkuje. Simpozij, ki je zaradi koronavirusa (ironično) skoraj v celoti potekal zgolj skozi vidne in slušne kanale, nam je vsem udeleženiim odprl nosove, da spoznamo svet in sebe v njem na popolnoma nov način samozavedanja, ki presega meje dosedanje samoumevne priučenosti. Navsezadnje smo sami svoji in vedno lahko odkrijemo nove načine odkrivanja življenja, če smo le dovolj radovedni.